

Оксана Глушко – кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: порівняльна педагогіка, освітня політика ЄС у галузі освіти і навчання, освітні реформи та педагогічні інновації у країнах ЄС та в Україні.

✉ glushko.oks74@gmail.com

🆔 <https://orcid.org/0000-0003-0101-9910>

УДК 37.014.3:061.1ЄС

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-45-58>

СТРАТЕГІЧНИЙ ТА ЗАКОНОДАВЧИЙ РІВНІ РЕФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ НА КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАСАДАХ У КРАЇНАХ ЄС

Анотація. У статті наведено огляд стратегічних та законодавчих принципів реформування змісту шкільної освіти у країнах ЄС, оновлення змісту навчальних програм на компетентнісних засадах, зроблено акцент на розвитку цифрової компетентності як ключової в учнів закладів загальної середньої освіти на сучасному етапі. На основі аналізу європейських стратегічних документів Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018), Європейського плану навичок для конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості (2020), Плану дій з цифрової освіти 2021–2027 (2020), Цифровий компас: європейський шлях до цифрового десятиліття (2021) було виявлено та охарактеризовано сутність трансформацій, що мали місце в освіті держав-членів ЄС, наголошено на необхідності підвищення рівня цифрових навичок для кожного європейця.

У статті уточнюються значення термінів *ключові компетентності*, *навички*, *трансверсальні компетентності*. Обґрунтовано важливість формування та розвитку ключових і трансверсальних компетентностей в учнів для успішного професійного розвитку в майбутньому.

Розкрито компетентнісні засади модернізації змісту освіти в державах-членах ЄС. З'ясовано, що більшість країн ЄС, одним із пріоритетів освітньої політики визначають розвиток ключових компетентностей. Підкреслюється, що країни ЄС перебувають на різних етапах впровадження ключових компетентностей у навчальні програми/плани шкільної освіти, проте завдяки реформуванню змісту і застосуванню міждисциплінарного підходу, цей процес значно активізувався. З'ясовано, що формування трансверсальних компетентностей в учнів, у тому числі, сприяє розвитку предметних компетентностей. Зроблено висновок, що в умовах реформування європейської шкільної освіти саме компетентнісна парадигма формує інноваційний погляд на освіту, сприяє забезпеченню якісної та ефективної освіти.

Ключові слова: Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя; Європейський Союз; загальна середня освіта; зміст освіти; ключові компетентності; навички; трансверсальні компетентності.

Постановка проблеми. Світові виклики, перед якими постало людство, спонукають до глибокого переосмислення й пошуків шляхів виходу з кризи. У центрі дискусії постають питання щодо переоцінки знань, умінь, навичок і ставлення, що необхідні учням для успіху та самореалізації у сьогоденні і в майбутньому. В умовах переходу до «зеленої» та цифрової економіки, освіта є головною рушійною силою, яка дозволить Європі бути конкурентоспроможною та інноваційною, активно застосовуючи нові технології. Кожна людина має право на якісну та інклюзивну освіту, професійну підготовку та навчання протягом усього життя, щоб підтримувати та набувати відповідних компетентностей і навичок, які дають змогу бути активним членом суспільства, відповідальним громадянином, успішним у професійній діяльності.

Сьогодні відбувається процес модернізації української освітньої системи, де компетентнісна парадигма освіти займає ключове місце. Він, насамперед реалізується через оновлення освітнього законодавства, – «Нова українська школа» (2016), Закон України «Про освіту» (2017), державні стандарти початкової і базової середньої освіти (2018, 2020), тощо. Тому проблема структуризації змісту шкільної освіти, визначення функції кожної освітньої галузі та навчального предмета, компетентності, навички, цінності та досягнення, котрими повинні оволодіти учні, набувають пріоритетного значення.

Відтак, сформульовані стратегічні цілі розвитку сектора освіти в ЄС, зокрема трансформація на компетентнісні засади, синхронізуються із тенденціями розвитку освіти в Україні. В умовах оновлення змісту базової середньої освіти та переходу від знаннєвої до компетентнісної парадигми освіти, надзвичайно актуальним є осмислення теорії та освітніх практик, що застосовуються у зарубіжжі з досліджуваної проблеми.

У зв'язку з цим актуалізується потреба системного аналізу процесу модернізації освіти у державах-членах ЄС на компетентнісних засадах, зокрема автор зосереджує увагу лише на тих викликах та новаціях, які стосуються оновлення змісту шкільної освіти. Водночас, враховуючи сьогоденні трансформаційні зміни, пов'язані з переходом на цифрову економіку й важливість для кожного європейця володіння цифровими навичками, загострилася проблема ефективного формування цифрової компетентності в учасників освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку освіти на компетентнісних засадах є предметом наукових розвідок як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців. Теоретичні питання змісту навчальної програми, становлення та розвиток ідеї компетентності в освіті, проблема ключових і наскрізних компетентностей у міжнародному вимірі, підходи щодо їх імплементації у зміст шкільної освіти, запровадження цифрових компетентностей і навичок у шкільну практику є предметом досліджень таких зарубіжних фахівців, як Дж. Барбусас (Barbousas, 2021), М. Баррет (Barrett, 2018, 2021), М. Стівенсон (OECD, 2018), Г. Феллон (Falloon, 2020), Н. Фрізен (Friesen, 2018), А. Шлейхер (Schleiche, 2019) та ін.

Розкриттю теоретичних положень та практиці реалізації компетентнісного підходу в Україні та зарубіжжі присвячено праці таких вітчизняних науковців, як В. Биков, О. Спірін, О. Пінчук (Биков, Спірін, Пінчук, 2020), Н. Бібік (Бібік, 2004), А. Джурило, О. Глушко, О. Шпарик (Dzhurylo, Hlushko, & Shparuk, 2021; Глушко, 2021), В. Кремень, Л. Гриневич, В. Луговий, & Ж. Таланова (Кремень, Гриневич, Луговий & Таланова, 2021), О. Локшина (Локшина, 2019), О. Овчарук (Овчарук, 2020), О. Пометун, Н. Гупан (Пометун & Гупан 2019), В. Редько (Редько, 2019).

У працях О. Ляшенко, О. Топузова аналізуються процеси оновлення і структуривання змісту базової середньої освіти в Україні. Розкрито компетентнісні засади модернізації змісту освіти, висвітлено проблеми запровадження компетентнісного орієнтованого навчання, особливості формування в учнів ключових і предметних компетентностей (Liashenko, 2019; Ляшенко & Топузов, 2021).

Авторським колективом А. Джурило, О. Глушко, О. Шпарик проаналізовано поняття «м'яких навичок», а також підходи до формування та розвитку «м'яких навичок» у школах ЄС. Підкреслюється, що в умовах сьогодення, формування та розвиток м'яких навичок в учнів загальноосвітніх шкіл мають за мету сприяти розкриттю особистісного потенціалу кожного та

успішно реалізувати себе в професії у майбутньому (Dzhurylo, Hlushko, & Shparyk, 2021). Праці вищезазначених учених, а також стратегічні та законодавчі документи щодо розвитку освіти на компетентнісних засадах у країнах ЄС, стали підґрунтям для визначення та окреслення перспектив досліджуваної проблеми.

Метою дослідження є окреслення стратегічних та законодавчих засад реформування змісту шкільної освіти в умовах компетентнісної парадигми навчання в країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Європейський Парламент і Рада ЄС 22 травня 2018 р. схвалили оновлену *Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя (A European Reference Framework on Key Competences for Lifelong Learning, 2018)*. В оновленій рамці подано визначення поняття «ключових компетентностей» як таких, які потрібні всім індивідуумам для особистісної реалізації та розвитку, працевлаштування, соціальної інтеграції, сталого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, ведення здорового способу життя та активного громадянства. Усі ключові компетентності вважаються однаково важливими, оскільки кожна з них сприяє розвитку та самореалізації особистості, її успішному життю в суспільстві. У документі задекларовано загальні принципи щодо розуміння ключових компетентностей, необхідних сьогодні та в майбутньому для подальшого соціально-економічного розвитку європейських суспільств, оновлено перелік ключових компетентностей та умінь (Council of the European Union, 2018).

Оновлений варіант Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя в редакції 2018 р., вказує на нові вимоги та потреби Європи. Важливим пріоритетом освітньої політики є посилення розвитку наскрізних навичок і ключових компетентностей на різних освітніх рівнях, у тому числі на рівні неформального та інформального навчання. Не менш важливим акцентом є те, що ключові компетентності необхідно розвивати постійно впродовж життя, починаючи з раннього дитинства. Отже, навчання впродовж життя – це перспективний шлях вдосконалення навичок і компетентностей кожної людини, підвищення її кваліфікації та перекваліфікації. Щоб досягти професійного успіху, залишатися конкурентоспроможними на ринку праці, працівники повинні будуть постійно отримувати нові навички, що вимагатиме від них гнучкості, креативності, позитивного ставлення до навчання протягом життя. Освіта в цьому контексті повинна стати ключовою рушійною силою для досягнення стійкого відновлення і подальшого інтенсивного розвитку, спрямованого на перехід до цифрової економіки та суспільства.

На думку європейських освітніх експертів (С. Діллон, М. Стівенсон, А. Шлейхер), навички є частиною цілісної концепції компетентності. Навички – це вміння використовувати свої знання для досягнення мети. Зasadничою характеристикою поняття «навички» є те, що вони мають розвиватися поступово й набуваються людиною у процесі практики (OECD, 2019a; OECD, 2019b; Schleiche, 2019 Mai 27). Наразі навички відносяться до конкретних набутих умінь, які різноманітні за складністю. Розрізняють тверді та м'які навички.

Нині, стратегічним завданням перед Європою стає підвищення рівня цифрових навичок у кожного європейця. Сильна цифрова економіка, з громадянами, які володіють цифровими навичками, – є важливою умовою для активного розвитку інновацій у всіх сферах життя, економічного зростання, збільшення робочих місць і, як наслідок, європейської конкурентоспроможності у глобальному світі. У 2020 р. Європейська комісія опублікувала *Європейський план навичок для конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості (European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience, 2020)*, у якому визначено цілі і план дій щодо цифрової освіти. Зокрема, передбачено забезпечити належний рівень і відсоток володіння цифровими навичками, відповідно 70% дорослих повинні мати базові цифрові навички до 2025 р. Зусилля також мають бути спрямовані на зниження кількості 13–14-річних дітей, які погано володіють комп'ютерами та не мають цифрової грамотності, з 30% у 2019 р. до 15% у 2030 році (European Commission, 2020). Окрім того, одним із пріоритетів, відповідно до запропонованого плану, є забезпечення рівного доступу для кожного щодо підвищення кваліфікації та перекваліфікації.

Для посилення конкурентоспроможності, покращення кожним європейцем власних навичок, забезпечення соціальної справедливості, в умовах переходу до зеленої та цифрової економіки, були визначені 12 дій, а саме:

1. Пакт про навички.
2. Зміцнення навичок інтелекту (розвиток штучного інтелекту).
3. Підтримка ЄС стратегічних національних заходів з підвищення кваліфікації.
4. Пропозиція щодо рекомендації Ради із професійної освіти та навчання конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості.
5. Розгортання ініціативи європейських університетів щодо підвищення кваліфікації вчених.
6. Навички з підтримки переходу до зеленої та цифрової ери.
7. Збільшення рівня випускників STEM освіти, розвиток підприємницьких та трансверсальних (наскрізних) навичок¹.
8. Навички для життя.
9. Ініціатива щодо індивідуальних облікових записів навчання для підтримки навчання дослих людей.
10. Європейський підхід до мікрокредитів.
11. Нова платформа Europass.
12. Удосконалення структури щодо покращення можливостей інвестицій держав-членів, в тому числі і приватних інвестицій, у кваліфікацію, навички (European Commission, 2020, р. 1).

План дій Європейської комісії з цифрової освіти і навичок визнає ключову роль, яку можуть відігравати цифрові технології у навчанні та навчанні впродовж життя, незалежно від кордонів, мови та віку. На сьогодні багато проектів, підтриманих програмою Еразмус +, є конкретними прикладами цього плану, який має на меті допомогти підготувати Європу до цифрової ери. На оновленні програми Erasmus виділено фінансування із бюджетом у 26 мільярдів євро (European Commission, 2020, р. 2).

Наразі, в контексті нашого дослідження, окремо зупинимося на рекомендації щодо розвитку трансверсальних (наскрізних) навичок. У баченні ЮНЕСКО, ці навички користуються все більшим попитом в учнів, вони допомагають успішно адаптуватися до змін і вести змістовне та продуктивне життя. Трансверсальні компетентності стосуються шести сфер, а саме:

- критичне та інноваційне мислення;
- інтер-персональні навички (наприклад, презентаційні та комунікаційні навички, організаторські навички, робота в команді та співпраця тощо);
- інтра-особистісні навички (наприклад, самодисципліна, ентузіазм, наполегливість, самомотивація тощо);
- глобальне громадянство (наприклад, толерантність, відкритість, повага до різноманітності, міжкультурне розуміння, повага до навколишнього середовища тощо);
- медіа та інформаційна грамотність, така як здатність знаходити інформацію та отримувати доступ до неї за допомогою ІКТ, а також аналізувати й оцінювати медіаконтент, етичне використання ІКТ;
- інші, охоплювали такі компетентності і навички, як фізичне здоров'я або релігійні цінності, які можуть не входити не в одну із інших областей. (UNESCO, 2016). Отже, прогнозований перехід ЄС до ресурсоефективної, цифрової та кліматично нейтральної економіки, із активним застосуванням штучного інтелекту, вимагатиме від європейців кардинальних змін у наборі навичок і компетентностей, які необхідні кожному у майбутньому для розкриття власного потенціалу й подальшого успішного розвитку суспільства.

1) Трансверсальні компетентності (або навички) – це навички, які зазвичай розглядаються як навички, конкретно не пов'язані з певною роботою, завданням, академічною дисципліною чи галуззю знань, але такі, що їх можна використовувати в різноманітних ситуаціях і робочих умовах (наприклад, організаційні навички) (IBE2013).

Наступний стратегічний документ, який був прийнятий на рівні ЄС 30 вересня, 2020 р., **План дій з цифрової освіти (2021–2027)**, (The Digital Education Action Plan (2021–2027)). Він визнає спільне бачення розвитку цифрової освіти в Європі, спрямований на шляхи адаптації систем освіти держав-членів до цифрової епохи. Серед важливих пріоритетів визначено підвищення цифрових навичок і компетентностей для подальшої цифрової трансформації. Зокрема, у ньому наголошено на важливості розвитку базових цифрових навичок та компетентностей з раннього віку (European Commission, 2021a).

У документі **2030 Цифровий компас: європейський шлях до цифрового десятиліття, 2021** (2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade, Brussels, 2021) були викладені цифрові амбіції ЄС на 2030 р., означений майбутній шлях щодо цифрової трансформації ЄС, створення системи моніторингу та окреслені ключові віхи та засоби досягнення цих амбіцій. Особливий акцент зроблений на розвитку європейських хмарних технологій, розвиткові штучного інтелекту, сприянню широкому застосуванню цифрових технологій і навичок у суспільному житті. Базові цифрові навички для всіх громадян і можливість набутти нових спеціалізованих цифрових навичок для професійної діяльності є передумовою для активної участі в цифровому десятилітті (European Commission, 2021b, p. 4). Рівний доступ до освіти, що дозволяє набутти базових цифрових навичок, має бути правом для всіх громадян ЄС, а навчання протягом усього життя має стати реальністю. Отже, тільки надання громадянам належних навичок дозволить їм працювати ефективніше та використовувати переваги передових технологій та інновацій.

Прийнята за останні роки в ЄС ціла низка стратегічних документів, направлена на підвищення якості освіти, сприяє цифровій трансформації систем освіти держав-членів, серед іншого визначає, що кожному європейцю необхідно володіти базовими цифровими навичками, акцентовано на важливості рівного доступу до цифрової освіти й інноваційних цифрових технологій, акцентує на важливості покращення рівня надання цифрових навичок і компетентностей у сфері освіти і навчання. Окрім розвитку ключових компетентностей, посилюється увага до розвитку трансверсальних компетентностей і навичок в учнів, з орієнтацією на їхні здібності, інтереси та потреби.

В умовах реформування європейської шкільної освіти саме компетентнісна парадигма формує інноваційний погляд на освіту, реалізує дитиноцентристський підхід до організації навчання. Наразі одним із пріоритетів освітньої політики в країнах ЄС є посилення ключових компетентностей шляхом адаптації навчальних планів/програм навчання та нормативних актів відповідно до швидких змін на ринку праці та запитам суспільства. Існують різні стратегії щодо реалізації компетентнісного підходу в систему шкільної освіти, затверджені на законодавчому рівні країн-членів ЄС. Це, зокрема, інтеграція ключових компетентностей у зміст навчальних програм шкіл. Такі навчальні програми, розробляються навколо набору ключових компетентностей, які можуть бути міжпредметними та / або предметно-залежними. Більшість європейських країн досягли значного прогресу у запровадженні ключових компетентностей у зміст національних навчальних планів, проте цей процес потребує подальшого розвитку та удосконалення й активного залучення всіх зацікавлених сторін (OECD, 2018). Подальший активний поступ у цьому процесі має сприяти підвищенню якості та ефективності освіти, саморозвитку особистості та досягненню результатів у професійній сфері.

Переважає більшість країн ЄС, надають перевагу стратегії розвитку частини ключових компетентностей (Європейська Довідкова Рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя, (2018)). Зокрема, це такі ключові компетентності, як володіння рідною мовою, багатомовна компетентність, математична компетентність, цифрова компетентність, громадянська компетентність. Деякі країни, наприклад Польща у національній освітній стратегії, наголосили на необхідності імплементації всіх ключових компетентностей, визначених у Європейській довідковій рамці (Джурило та ін., 2018; Глушко, 2019).

Є країни, зокрема Фінляндія, Латвія, де стратегія розвитку освіти передбачає формування в учнів трансверсальних компетентностей та навичок. У Фінляндії базовий національний навчальний план містить предмети, визначені Законом про базову освіту (the Basic Education Act)

для всіх класів. Основними предметами, що викладаються в школі, відповідно до Національної базової освітньої програми є: 1) рідна мова та література; 2) друга національна мова; 3) іноземні мови; 4) математика; 5) екологічні дослідження; 6) біологія; 7) географія; 8) фізика; 9) хімія; 10) оздоровча освіта; 11) релігія; 12) етика; 13) історія; 14) суспільствознавство; 15) музика; 16) візуальне мистецтво; 17) ремесла; 18) фізична культура; 19) економіка домогосподарства; 20) консультування (Eurydice, 2022).

Як бачимо, у Фінляндії навчальна програма організована за предметами, кожен із яких передбачає набуття певних компетентностей. Національна навчальна програма забезпечує єдину основу для місцевих навчальних програм, таким чином підвищуючи рівність в освіті по всій країні. Одне з правил: національний базовий навчальний план залишає простір для місцевих варіацій, і тому школи та вчителі мають велику свободу у розробці власних навчальних програм. Навчальні програми кожного муніципалітету та школи більш детально регулюють навчання та шкільну роботу, враховуючи місцеві потреби, особливості та перспективи.

Наразі, навчальний курикулум можна визначити як «суму досвідів», компетентностей (знання, цінності, ставлення, навички, вміння), яких набувають учні в освітньому закладі. Навчальний курикулум, орієнтований на компетентності, а отже на досягнення цілей, передбачає застосування предметних і/або міждисциплінарних компетентностей. Як правило, навчальна програма (курикулум) описує, ті навички, а саме що «учень зможе зробити» наприкінці навчального циклу в рамках одного предмета або навчального напрямку, які були набуті компетентності (Рада Європи, 2018).

Ключовою рисою національної культури освіти у Фінляндії є забезпечення рівних можливостей для всіх. Застосовуються індивідуальні заходи підтримки, які забезпечують та гарантують кожному учневі можливість повністю розкрити свій потенціал. Відмінності між школами невеликі, а якість викладання висока по всій країні. Метою навчальної програми є уможливлення реформи шкільної освіти, що покращить якість та ефективність процесу навчання та, відповідно, покращить результати навчання. Найважливішим механізмом забезпечення якості є самооцінювання, яке здійснюють самі заклади освіти.

Національну навчальну програму для базової освіти Фінляндії було оновлено у 2014 р. Роботу на національному рівні проводила Фінська національна рада освіти (The Finnish National Board of Education), Національне агентство освіти Фінляндії (The Finnish National Agency for Education). Національне агентство освіти Фінляндії є державною структурою, відповідальною за освіту та догляд за дітьми раннього віку, дошкільну, базову, загальну та професійну старшу середню освіту, а також за освіту та навчання дорослих. Загальнодержавну базову освітню програму запроваджено для 1–6 класів у всіх школах з 1 серпня 2016 р. Для 7–9 класів, відбулося поетапне запровадження починаючи з 2017 по 2019 р. включно. Цілі та зміст предметів було оновлено, щоб відобразити сучасне суспільство, а також знання та навички, необхідні в майбутньому. Реформа навчальної програми має за мету гарантувати, що знання та навички фінських дітей та молоді залишатимуться міцними й актуальними у майбутньому як на національному, так і на міжнародному рівнях. Особлива увага приділяється розвитку в учнів ІКТ навичок. Розвиток трансверсальних компетентностей в учнів включено в мету кожного предмета. Це, зокрема: 1) вміння вчитися; 2) комунікативні компетентності (комунікативні навички та взаємодія); 3) ІКТ-навички; 4) багатомовна компетентність; 5) навички підприємництва та трудового життя; 6) вміння організувати власну роботу, турбота про себе та інших (life management); 7) творення власного сталого майбутнього (Eurydice, 2022).

Окремі ключові цілі реформи передбачають посилення участі учнів у навчальному процесі, підвищення значущості навчання та надання можливості кожному учневі почуватися успішним. Також одним із важливих пріоритетів вважається виховання почуття відповідальності за свої вчинки, зокрема дітей і молоді заохочують більш відповідально ставитися до своїх шкільних завдань. Учні ставлять цілі, вирішують проблеми та оцінюють своє навчання на основі поставлених цілей. Досвід, почуття, сфери інтересів і взаємодія учнів з іншими, закладають основу для навчання. Завдання вчителя полягає в тому, щоб навчати та направляти учнів, щоб вони мали мо-

тивацію й зацікавленість навчатися протягом усього життя, застосовуючи індивідуальні підходи до навчання кожного учня.

Рис. 1 Національна базова освітня програма Фінляндії (Eurydice, 2022)

2 липня 2020 р. Сейм Латвійської Республіки затвердив Національний план розвитку на 2021–2027 рр. (Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 gadam (NAP 2027 ir Latvijas)), який передбачає стратегічні цілі, пріоритети та заходи для сталого та збалансованого розвитку країни на наступний семирічний плановий період. Для латвійського суспільства актуальними в довгостроковій перспективі є чотири стратегічні цілі – продуктивність і дохід, рівні можливості, соціальна довіра та регіональний розвиток. Зокрема, якісна і доступна освіта є важливим елементом соціальної справедливості й рівних можливостей. Основою є ефективна та розвинена система освіти, яка забезпечує безперервну освіту. Для досягнення стратегічних цілей були визначені пріоритети, серед яких, знання та навички (акцент на розвиток цифрових навичок) для особистого та національного зростання – обізнане, інклюзивне та творче суспільство створює ефективну, інноваційну та продуктивну економіку. Інвестиції в розвиток цифрових компетентностей у системі освіти в Латвії визнано одним із ключових напрямків стратегії. У документі наголошується на важливості ефективного впровадження нових навчальних планів та підходів у загальноосвітній сфері. Поширення передового досвіду, з особливим акцентом на підприємницькій діяльності та цифрових навичках, освіти для сталого розвитку, навичках майбутнього (творчість, гнучкість, адаптивність) та навичках STEM/STEAM. Серед пріоритетних завдань реформування освіти є підвищення успішності учнів у читанні, природничих і математичних дисциплінах (Nacionālais attīstības plans ..., 2020).

Необхідність розвитку компетентностей й відповідних навичок обґрунтована у документах Стратегія сталого розвитку Латвії до 2030 р., (Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam, LIAS2030, 2010) та Національному плану розвитку на 2021–2027 рр. (LNAP, 2020). Після затвердження цих документів розпочинається черговий етап реформування загальної середньої освіти. На цьому етапі, у рамках проекту «Компетентнісний підхід до навчальної програми», скорочено «Школа 2030» (Skola 2030) заплановано імплементацію компетентнісного підходу на всіх освітніх рівнях. Цей проект було розпочато у жовтні 2016 р. і триватиме він до грудня 2023 р. (Latvijas Ilgtspējīgas attīstības ..., 2010; Nacionālais attīstības plans ..., 2020).

Міністерством освіти і науки, відповідно до реформування освіти на компетентнісні засади у навчальну програму для базової шкільної освіти були введені нові предмети, а саме: «Інженерні науки» для учнів 7–9 класів, «Дизайн і технології» та «Драма» (створення нового предмета «Драма», поєднання його з іншими видами мистецтва (література, образотворче мистецтво, музика)), був модернізований зміст таких навчальних предметів, як історія (історія Латвії та всесвітня історія об'єднані в один предмет, що викладається з 7 класу), інформатика (запровадження предмета «Інформатика» для 1–9 класів (у 1–3 класах інтегрований з іншими предметами), спорт і здоров'я (замість колишнього предмета фізкультури введено предмет «Спорт і здоров'я»). У навчальний план були внесені деякі зміни, зокрема посиленний міждисциплінарний підхід, іноземні мови (уведення другої іноземної мови з 4 класу). Отже, імплементація стратегічних цілей у зміст базової шкільної освіти сприятиме розвитку в учнів таких ключових компетентностей, як цифрова компетентність, компетентність у науках, технологіях та інженерії, громадянська компетентність, мультикультурна та багатомовна компетентності.

Ще одна помітна зміна, запроваджена в рамках реформи компетентнісного підходу, стосується зосередження уваги на цінностях. Головне – розвивати в учнів такі риси, як відповідальність, працьовитість, доброта, толерантність, повага до культурної різноманітності. Як бачимо, зміст освіти спрямовується на формування в учнів ціннісних ставлень, що є важливою характеристикою реформування змісту освіти Латвії.

Ключові компетентності, або як їх у Португалії також називають базовими компетентностями, були введені до національного законодавства про середню загальну та професійну освіту та навчання з 2001 р., проте з 2009 р. вони набувають більш вагомого і системного значення. Наразі у Португалії на рівні базової освіти діють освітні навчальні програми для молоді (cursos de educação e formação de jovens, португальською CEF) та професійні програми (cursos profissionais португальською). Основна мета цих програм полягає у наданні учням сучасних знань, навичок та компетентностей, допомогти учням у профорієнтації. Існування рівних типів програм сприяють розвитку в учнів ключових компетентностей, зокрема формуванню підприємницької компетентності, здобуттю різних практичних навичок, які допоможуть їм у майбутньому знайти роботу). Однією з ключових компетентностей є цифрова компетентність, і вона є обов'язковим предметом для всіх старших класів середньої освіти (Cedefop, 2021).

Процес реформування освіти, зокрема змісту, відбувається також в Іспанії. Органічний закон про освіту 2/2006 (Ley Orgánica de Educación (LOE), 2006), який діяв з 2006 р., був змінений Органічним законом 3/2020 (LOMLOE), прийнятим у 2020 р. Реалізація поправок, внесених LOMLOE, почалася в 2020/21 навчальному році і завершиться у 2023/24 навчальному році. Ця реформа зосереджена на інтересах дитини та ставить права дитини серед керівних принципів системи, сприяє гендерній рівності, заохочує постійне вдосконалення шкіл та індивідуалізацію навчання, надає центральну роль розвитку цифрових компетентностей і визнає важливість освіти для сталого розвитку.

Модернізований Національний рамковий курикулум для початкової, неповної середньої та старшої середньої освіти Норвегії затверджено на законодавчому рівні в серпні 2020 р. Уряд Норвегії визначив три секторальні цілі для початкової та середньої освіти:

1. Учні повинні мати гарне інклюзивне середовище навчання.
2. Учні повинні оволодіти базовими навичками та мати ґрунтовні знання з предмету.

3. Більшість учнів мають завершити повну середню освіту та навчання.

У Основній навчальній програмі наголошено на цінностях та принципах освіти, а саме для початкової та середньої освіти та навчання, що встановлено Королівським указом від 1 вересня 2017 р. та відповідно до розділів 1–5 Закону про освіту (Royal Decree on 1 September 2017, and pursuant to section 1–5 of the Education Act). Наразі освіта має базуватися на фундаментальних цінностях християнської та гуманістичної спадщини та таких традицій, як повага до людської гідності та природи, а також на інтелектуальній свободі, рівності та солідарності, цінностях різних релігій та вірувань, і є вкоріненою в права людини. Освіта та навчання повинні допомогти розширити знання та розуміння національної культурної спадщини та спільних міжнародних культурних традицій, а також розуміння культурного розмаїття. Освіта, відповідно до навчальної програми, має сприяти демократії, рівності та науковому мисленню. Отже, до засадничих цінностей освіти та навчання відносять: людську гідність; ідентичність і культурне розмаїття; критичне мислення та етичну свідомість; креативність, радість від створення, бажання досліджувати; дбайливе ставлення до природи та екологічна свідомість; демократичні цінності.

У навчальній програмі визначено основні цінності та головні принципи початкової та середньої освіти та навчання. Відповідно до програми поняття «компетентність» розуміється, як здатність здобувати та застосовувати знання та навички для подолання викликів і вирішення завдань у знайомих і незнайомих контекстах і ситуаціях. Компетентність передбачає розуміння та здатність розмірковувати та критично мислити. Як зазначено у програмі, цілі компетентностей у предметах необхідно розглядати разом, як у межах предметів, так і поза ними (Core curriculum – values ..., 2017).

Основна навчальна програма робить наголос на наскрізних компетенціях у навчанні. Цифрова компетентність визнана наскрізною ключовою компетентністю, яка сприяє й допомагає набуттю інших ключових компетентностей. Суспільство, що змінюється, вимагає все більше і більше наскрізних навичок і компетенцій. Тому важливо, щоб кожен предмет сприяв розвитку трансверсальних компетентностей. Цілі, встановлені для трансверсальних компетентностей, такі:

- думати й уміти вчитися;
- набути культурної компетентності, бути здатним до взаємодії та самовираження;
- піклуватися про себе та керувати повсякденним життям;
- бути грамотним, володіти кількома мовами;
- набути ІКТ-компетентності;
- бути підприємливим та компетентним у професійному житті;
- бути залученим до побудови сталого майбутнього (Utdanningsdirektoratet, n.d.).

Відповідно до програми кожна школа, кожного навчального року повинна мати принаймні одну чітко визначену тему, проект або курс, який поєднує зміст різних предметів і розглядає обрану тему з точки зору кількох предметів. Вони називаються мультидисциплінарними навчальними модулями. Школи планують і впроваджують мультидисциплінарні навчальні модулі, а теми та тривалість можуть відрізнятися залежно від місцевих потреб та інтересів. Учні беруть участь у плануванні модулів. Отже, у навчальній програмі Норвегії заплановано принаймні один мультидисциплінарний навчальний модуль на рік. У програмі зазначено, що школа має сприяти вивченню трьох міждисциплінарних тем: здоров'я та життєві навички, демократія та громадянство та сталий розвиток. Ці три міждисциплінарні теми в навчальній програмі базуються на переважаючих суспільних викликах й дилемах. Опрацьовуючи міждисциплінарні теми учні розвивають як ключові, так і трансверсальні компетентності, зокрема громадянську компетентність, критичне та інноваційне мислення, компетентність культурної обізнаності та самовираження, здоров'язбережувальної компетентності тощо. Водночас Національний рамковий курикулум залишається предметно-базованим. Оцінювання предметної компетентності учнів має дати уявлення про те, що вони знають і вміють, але ключовою метою оцінювання також є сприяння навчанню та розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз стратегічних документів щодо запровадження ключових компетентностей у сферу освіти дозволяє зробити висновок, що розробка та оновлення стратегічних документів ЄС (Європейська довідкова рамка ключових

компетентностей для навчання впродовж життя, 2018; Європейський план навичок для конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості, 2020; План дій з цифрової освіти (2021–2027), 2021; Цифровий компас: європейський шлях до цифрового десятиліття, 2021 р. вивели на новий рівень ідею компетентнісно-орієнтованої освіти. Варто зазначити, що результатом реформування освіти на сучасному етапі розвитку є перехід від знанневої парадигми до компетентнісної, тобто стає важливим не стільки обсяг засвоєних знань, які швидко застарівають, скільки вміння їх застосовувати, здатності самостійно, креативно діяти в різних професійних та життєвих ситуаціях. Реформування систем освіти із застосуванням компетентнісної парадигми сприяє розкриттю потенціалу кожного учня, адаптації методів навчання до потреб кожного, допомагає задовольнити різні навчальні потреби та темпи навчання учнів.

У результаті дослідження ми дійшли висновку, що більшість європейських країн досягли значного прогресу у запровадженні ключових компетентностей у зміст національних навчальних планів. Інтеграція компетентнісного підходу в національні системи освіти країн ЄС, оновлення змісту освіти на компетентнісних засадах у секторі обов'язкової шкільної освіти можна охарактеризувати як системний, структурний процес, що впливає на розвиток національних освітніх систем.

Стратегічні та законодавчі документи з розвитку освіти на компетентнісних засадах в ЄС, наголошують на важливості подальшого розвитку компетентнісної ідеї в європейському освітньому просторі, зазначається, що освіта на всіх її рівнях повинна навчати як ключовим, так і трансверсальним компетентностям і навичкам.

Сучасний розвиток цифрових технологій, їх залучення у різних сферах суспільства, спонукає освітню сферу особливу увагу приділяти удосконаленню цифрових навичок і компетентностей як учнів, так і вчителів і керівників освітніх закладів. В освітній політиці одним із пріоритетів визначено розвиток цифрових компетентностей, причому вони стають наскрізними у навчальних програмах переважної більшості країн-членів ЄС. Проте, у державах-членах все ще існують структурні перешкоди, такі, як обмежена доступність комп'ютерів для учнів, передусім з низьким соціально-економічним статусом, що перешкоджає навчанню цифрової компетентності. Для покращення рівня цифрової компетентності в учнів потрібен цілісний підхід до педагогічного використання ІКТ у школі. Забезпечення учнів та вчителів ІКТ-обладнанням недостатньо для покращення їхніх цифрових навичок. Їх також необхідно заохочувати до використання цифрових інструментів та підтримувати у цьому. Для того, щоб освітня система посіла належне місце в цифрових змінах, увага повинна приділятися розвитку цифрової компетентності молоді на всіх освітніх рівнях через конкретний зміст.

За результатами аналізу впливає висновок, що у зміст курикулума держав-членів ЄС, поряд із ключовими компетентностями, активізувалось запровадження трансверсальних компетентностей. Навчальний заклад на всіх рівнях має навчати, розвивати та вдосконалювати трансверсальні компетентності, такі, як креативність, критичне та інноваційне мислення, відповідальність, толерантність до культурного розмаїття, комунікабельність, емоційний інтелект, емпатія тощо. Подальшого дослідження потребує питання підходів до оцінювання набуття учнями ключових і трансверсальних компетентностей.

Використані джерела

- Биков, В., Спірін, О., Пінчук, О. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. *UNESCO Chair Journal “Lifelong Professional Education in the XXI Century”*, (1), 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)
- Бібік, Н. (2004). Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: кол. монографія. «К.І.С.», 45–50.
- Глушко, О. (2019). Модернізаційний вимір шкільної освіти у Польщі: ключові тенденції розвитку. *Український Педагогічний журнал*, (4), 32–41. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-4-32-41>
- Глушко, О. (2021). Компетентнісний підхід в освіті: європейський досвід. *Науково-педагогічні студії*, (5), 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21>

- Джурило, А. П., Глушко, О. З., Локшина, О. І., Маріуц, І. О., Тименко, М. М. та Шпарик, О. М. (2018). Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США: монографія. ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». <https://core.ac.uk/download/pdf/163088295.pdf>
- Кремень, В., Гриневич, Л., Луговий, В., & Таланова, Ж. (2021). Формування цифрової компетентності у школі: кадрові виклики і відповіді для України. *Український Педагогічний журнал*, (4), 6–28. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-6-28>
- Локшина, О. (2019). Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. *Український Педагогічний журнал*, (3), 21–30. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2019_3_5
- Ляшенко, О., & Топузов, О. (2021). Науковий супровід модернізації змісту базової середньої освіти: проблеми і виклики. *Український Педагогічний журнал*, (4), 29–36. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-29-36>
- Овчарук, О. (2020). Сучасні підходи до розвитку цифрової компетентності людини та цифрового громадянства в європейських країнах. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Том 76, (2), 1–13.
- Пометун, О., Гупан, Н. (2019). Розвиваймо критичне мислення як наскрізне уміння у навчанні історії. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 27 (2), 92–98. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2019-27-0.92-98>
- Рада Європи. (2018). Рамка компетентностей для культури демократії. Том 3. Рекомендації щодо впровадження. 135 с. <https://rm.coe.int/rf-cdc-vol-3-/1680966748>
- Редько, В. (2019). Концептуальні засади змісту освітнього іншомовного комунікативного середовища компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. *Педагогіка і психологія*, (1), 13–23.
- Шпарик, О. (2021). Концептуальні засади цифрової трансформації освіти: європейський та американський дискурс. *Український педагогічний журнал*, (4), 66–76. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76>
- Barbousas, J. (2021). Teaching in the 21st century: challenges, key skills and innovation. La Trobe University. Australia. <https://www.latrobe.edu.au/nest/teaching-in-the-21st-century-challenges-key-skills-and-innovation/>
- Barrett, M. (2018). How schools can promote the intercultural competence of young people. *European Psychologist*, 23(1), 93–104. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000308>
- Barrett, M. (2021). Preparing our youth for an inclusive and sustainable world: The OECD PISA Global Competence framework, assessments and findings. 63 p. <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>
- Cedefop. (2021). Vocational education and training in Portugal: short description, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2801/251891>
- Core curriculum – values and principles for primary and secondary education. (2017). Ministry of Education and Research. <https://www.regjeringen.no/contentassets/53d21ea2bc3a4202b86b83cfe82da93e/core-curriculum.pdf>
- Council of the European Union. (2018). Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C189/01). *Official Journal of the European Union*, Vol. 61, 1–13. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)
- Dzhurylo, A. and Shparyk, O. (2019). ICT competence for secondary school teachers and students in the context of education informatization: global experience and challenges for Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 70, no. 2. 43–58. <https://doi.org/10.33407/itlt.v70i2.2438>
- Dzhurylo, A., Hlushko, O., & Shparyk, O. (2021). Innovative approaches to formulation and development of soft skills of secondary school students in the context of Ukraine's integration into the European education area. *Education: Modern Discourses*, 4, 39–49. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-05>
- European Commission. (2020). European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_20_1196/IP_20_1196_EN.pdf
- European Commission. (2021a). Digital Education Action Plan (2021–2027). <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
- European Commission. (2021b). 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>
- Eurydice. (2022). National Education Systems. Finland. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/finland>

- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Educational Technology Research and Development*. vol. 68, (5). 2449–2472. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4>
- Friesen, N. (2018). Continuing the Dialogue: Curriculum, Didaktik and Theories of Knowledge. *Journal of Curriculum Studies*, 50(6), 724–732. <https://doi.org/10.1080/00220272.2018.1537377>
- Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam. (2010). https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/LIAS_2030_parluks_lv_0.pdf
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 gadam. Latvijas Republikas Saeimas lēmumu Nr. 418/Lm13. Apstiprināts ar 2020 gada 2 jūlija. (2020). https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf
- Liashenko, O. (2019). Modernization of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*. 2, 126–133. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-15>.
- OECD. (2018). The Future of Education and Skills. Education 2030. The Future We Want. 23 p. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
- OECD. (2019a). OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes. 146 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf
- OECD. (2019b). Future of Education and Skills 2030. Conceptual learning framework. Concept note: Skills for 2030. 15 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/skills/Skills_for_2030.pdf
- Schleiche, A. (2019 Mai 27). *A new tool for navigating through a complex world*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/pulse/new-tool-navigating-through-complex-world-andreas-schleicher?trk=public_profile_article_view
- UNESCO, 2016. School and Teaching Practices for Twenty-first Century Challenges: Lessons from the Asia-Pacific Region. Bangkok Office. <https://unevoc.unesco.org/home/TVETipedia+Glossary/filt=all/id=577>
- Utdanningsdirektoratet. (n.d.). *Core curriculum – values and principles for primary and secondary education*. Retrieved October 17, 2022, from <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del?kode=his01-03&lang=eng>

References

- Barbousas, J. (2021). Teaching in the 21st century: challenges, key skills and innovation. La Trobe University. Australia. <https://www.latrobe.edu.au/nest/teaching-in-the-21st-century-challenges-key-skills-and-innovation/> (in English).
- Barrett, M. (2018). How schools can promote the intercultural competence of young people. *European Psychologist*, 23(1), 93–104. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000308> (in English).
- Barrett, M. (2021). Preparing our youth for an inclusive and sustainable world: The OECD PISA Global Competence framework, assessments and findings. 63 p. <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf> (in English).
- Bibik, N. (2004). Kompetentnisnyi pidkhdid: refleksyvnyi analiz zastosuvannia. Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: kol. monohrafiia. «K.I.S.», 45–50. (in Ukrainian).
- Bykov, V., Spirin, O., Pinchuk, O. (2020). Suchasni zavdannia tsyfrovoi transformatsii osvity. Visnyk Kafedry YuNESKO «Neperervna profesiina osvita KhKhI stolittia». UNESCO Chair Journal “Lifelong Professional Education in the XXI Century”, (1), 27–36. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36) (in Ukrainian).
- Cedefop. (2021). Vocational education and training in Portugal: short description, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2801/251891>. (in English).
- Core curriculum – values and principles for primary and secondary education. (2017). Ministry of Education and Research. <https://www.regjeringen.no/contentassets/53d21ea2bc3a4202b86b83cfe82da93e/core-curriculum.pdf> (in English).
- Council of the European Union. (2018). Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C189/01). *Official Journal of the European Union*, Vol. 61, 1–13. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (in English).
- Dzhurylo, A. and Shparyk, O. (2019). ICT competence for secondary school teachers and students in the context of education informatization: global experience and challenges for Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 70, no. 2. 43–58. <https://doi.org/10.33407/itlt.v70i2.2438>. (in English).

- Dzhurylo, A. P., Hlushko, O. Z., Lokshyna, O. I., Mariuts, I. O., Tymenko, M. M. ta Shparyk, O. M. (2018). Transformatsiini protsesy u shkilnii osviti krain Yevropeiskoho Soiuzu ta SShA: monohrafiia. TOV «KONVI PRINT». <https://core.ac.uk/download/pdf/163088295.pdf> (in Ukrainian).
- Dzhurylo, A., Hlushko, O., & Shparyk, O. (2021). Innovative approaches to formulation and development of soft skills of secondary school students in the context of Ukraine's integration into the European education area. *Education: Modern Discourses*, 4, 39–49. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-05> (in English).
- European Commission. (2020). European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_20_1196/IP_20_1196_EN.pdf (in English).
- European Commission. (2021a). Digital Education Action Plan (2021–2027). <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>. (in English).
- European Commission. (2021b). 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118> (in English).
- Eurydice. (2022). National Education Systems. Finland. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/finland> (in English).
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Educational Technology Research and Development*. vol. 68, (5). 2449–2472. <https://doi.org/10.1007/s11423-020-09767-4> (in English).
- Friesen, N. (2018). Continuing the Dialogue: Curriculum, Didaktik and Theories of Knowledge. *Journal of Curriculum Studies*, 50(6), 724–732. <https://doi.org/10.1080/00220272.2018.1537377> (in English).
- Hlushko, O. (2019). Modernizatsiyni vymir shkilnoi osviti u Polshchi: kluchovi tendentsii rozvytku. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 32–41. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-4-32-41> (in Ukrainian).
- Hlushko, O. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: yevropeyskyi dosvid. *Naukovo-pedahohichni studii*, (5), 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21> (in Ukrainian).
- Kremen, V., Hrynevych, L., Luhovy, V., & Talanova, Zh. (2021). Formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti u shkoli: kadrovi vyklyky i vidpovidi dlia Ukrainy. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 6–28. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-6-28> (in Ukrainian).
- Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam. (2010). https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/LIAS_2030_parluku_lv_0.pdf (in Latvian).
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 gadam. Latvijas Republikas Saeimas lēmumu Nr. 418/Lm13. Apstiprināts ar 2020 gada 2 jūlija. (2020). https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf (in Latvian).
- Liashenko, O. (2019). Modernization of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*, 2, 126–133. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-15>. (in English).
- Liashenko, O., & Topuzov, O. (2021). Naukovyi suprovid modernizatsii zmistu bazovoi serednoi osviti: problemy i vyklyky. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 29–36. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-29-36> (in Ukrainian).
- Lokshyna, O. (2019). Yevropeiska dovidkova ramka kluchovykh kompetentnostei dlia navchannia vprodovzh zhyttia: onovlene bachennia 2018 roku. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (3), 21–30. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2019_3_5 (in Ukrainian).
- OECD. (2018). The Future of Education and Skills. Education 2030. The Future We Want. 23 p. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (in English).
- OECD. (2019a). OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes. 146 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf (in English).
- OECD. (2019b). Future of Education and Skills 2030. Conceptual learning framework. Concept note: Skills for 2030. 15 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/skills/Skills_for_2030.pdf (in English).
- Ovcharuk, O. (2020). Suchasni pidkhody do rozvytku tsyfrovoy kompetentnosti liudyny ta tsyfrovoho hromadianstva v yevropeyskykh krainakh. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, Tom 76, (2), 1–13. (in Ukrainian).

- Pometun, O., Hupan, N. (2019). Rozvyvaimo krytychne myslennia yak naskrizne uminnia u navchanni istorii. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Vyp. 27 (2), 92–98. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2019-27-0.92-98> (in Ukrainian).
- Rada Yevropy. (2018). Ramka kompetentnosti dlia kultury demokracji. Tom 3. Rekomendatsii shchodo vprovadzhenia. 135 s. <https://rm.coe.int/rf-cdc-vol-3-/1680966748> (in Ukrainian).
- Redko, V. (2019). Kontseptualni zasady zmistu osvitnoho inshomovnoho komunikatyvnoho seredovyshcha kompetentnisno oriietovanoho navchannia inozemnykh mov uchniv pochatkovoї shkoly. Pedahohika i psykholohiia, (1). 13–23. (in Ukrainian).
- Schleiche, A. (2019 Mai 27). *A new tool for navigating through a complex world*. LinkedIn. https://www.linkedin.com/pulse/new-tool-navigating-through-complex-world-andreas-schleicher?trk=public_profile_article_view (in English).
- Shparyk, O. (2021). Kontseptualni zasady tsyfrovoi transformatsii osvity: yevropeyskyi ta amerykanskyi dyskurs. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal, (4), 66–76. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76> (in Ukrainian).
- UNESCO, 2016. School and Teaching Practices for Twenty-first Century Challenges: Lessons from the Asia-Pacific Region. Bangkok Office. <https://unevoc.unesco.org/home/TVETipedia+Glossary/filt=all/id=577> (in English).
- Utdanningsdirektoratet. (n.d.). *Core curriculum – values and principles for primary and secondary education*. Retrieved October 17, 2022, from <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del?kode=his01-03&lang=eng> (in English).

Oksana Hlushko, Candidate of Pedagogical Sciences, Junior Research Fellow, Department of Comparative Pedagogy, Institute of Pedagogy, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. **Research interests:** comparative pedagogy, EU educational policy in the field of education and training, educational reforms and pedagogical innovations in EU countries and Ukraine.

STRATEGIC AND LEGISLATIVE LEVELS OF REFORMING THE CONTENT OF SCHOOL EDUCATION ON THE BASIS OF COMPETENCE ORIENTATION IN EU COUNTRIES

Abstract. The article provides an overview of the strategic and legislative principles of reforming the content of school education in the countries of the European Union, updating the content of educational programs on the basis of competence orientation, the emphasis is placed on the development of digital competence as a key for students of general secondary education institutions at the current stage. Based on the analysis of European strategic documents European Framework of Reference for Key Competencies for Lifelong Learning (2018), European Skills Plan for Competitiveness, Social Justice and Sustainability (2020), Digital Education Action Plan 2021–2027 (2020), Digital Compass: The European Path to the Digital Decade (2021), the essence of the transformations that took place in the education of the EU member states was identified and characterized, the need to improve the level of digital skills for every European was emphasized.

The article clarifies the meaning of the terms “key competencies”, “skills”, “transversal competencies”. The importance of the formation and development of key and transversal competencies in students for successful professional development in the future is substantiated.

The competency-based principles of the modernization of the content of education in the EU member states are revealed. It was found that the majority of EU countries define the development of key competencies as one of the priorities of the educational policy. It is emphasized that the EU countries are at different stages of introducing key competencies into curricula/plans of school education, however, thanks to the reform of the content and the application of an interdisciplinary approach, this process has been significantly accelerated. It was found that the formation of transversal competencies in students, including, contributes to the development of subject competencies. It was concluded that in the context of reforming European school education, it is the competence paradigm that forms an innovative view of education, contributes to ensuring high-quality and effective education.

Keywords: European Reference Framework of Key Competencies for Lifelong Learning; European Union; secondary education; content of education; key competencies; skills; transversal competencies.